

Nordmenn flest forstår det de leser ...

... men likevel har én av tre nordmenn problemer med å forstå informasjon fra tekstlig materiale. Undersøkelsen viser at også i land med lange utdannings-tradisjoner har mange voksne problemer med å forstå selv enkle tekster. Over halvparten av voksne amerikanere er under anbefalt nivå som er satt av OECD. Alder og utdanningsnivå nyanserer bildet og gir tro på livslang læring i et globalt perspektiv.

Bengt Oscar Lagerstrøm

Gode leseferdigheter regnes som viktig i dagens samfunn fordi krav til bearbeiding, siling og forståelse av informasjon er høy. Utviklingen innenfor kommunikasjon og teknologi, som Internett, har endret dagliglivet. Det å forstå innholdet i tekstlig materiale er blitt nødvendig for å kunne orientere seg i hverdagen. Det kan i noen tilfeller dreie seg om så grunnleggende aktiviteter som å kunne lese rutetabellen for å finne ut når bussen går.

I denne artikkelen skal vi se nærmere på forskjeller i lesekompetanse mellom landene som deltok i ALL (Adult Literacy and Life Skills) i 2003. Se boks 1 for beskrivelse av undersøkelsen. Artikkelen vil først og fremst vise forskjeller og likhetstrekk mellom landene som deltok i undersøkelsen. Vi kommer spesielt til å ha fokus på de svakeste leserne. Størrelsen på gruppen av svake lesere, og nivået for gruppen, er litt forskjellig fra land til land. I ALL måles lesing av løpende tekst, dokumenttekster, tallforståelse og problemløsning. Her konsentrerer vi oss om de to leseskalaene; prosaskalaen og dokument-skalaen (boks 2).

PISA og PIRLS - store internasjonale leseundersøkelser blant barn og unge

Grunnleggende leseferdigheter har også fått stor oppmerksomhet i den utdanningspolitiske debatten det siste tiåret. Det er gjennomført flere internasjonale

Boks 1. ALL og IALS

ALL (Adult Literacy and Life Skills) er betegnelsen på en internasjonal kartlegging av voksnes lese- og mestringskompetanse. Undersøkelsen er en oppfølging av IALS (International Adult Literacy Survey) som ble gjennomført i 21 land i perioden 1994-1998. ALL er en kartlegging av lesing og forståelse langs fire dimensjoner; lesing av løpende tekst, dokumenttekster, tallforståelse og problemløsning (Gabrielsen, Haslund og Lagerstrøm 2005, Statistics Canada og OECD 2005, Lagerstrøm 2005a). Denne artikkelen tar for seg to dimensjoner; lesing av prosatekst og dokumenttekst. Om lag 50 000 voksne fra seks land; Bermuda, Canada, Italia, Norge, Sveits og USA i alderen 16-65 år er intervjuet og har løst oppgavene som inngår i kartleggingen. I Norge har mer enn 7 000 voksne deltatt. I Norge er det Statistisk sentralbyrå som har stått for datafangsten både i ALL og IALS (Lagerstrøm 2005a, 2005b, Ritland 2000).

Formålet med undersøkelsene har vært å lage en leseferdighetsprofil for voksne ved bruk av internasjonale måleinstrumenter og retningslinjer for datafangst (Statistics Canada og OECD 2005, Gabrielsen, Haslund og Lagerstrøm 2005, Lagerstrøm 2005a, 2005b, Gabrielsen 2002, Ritland 2000, OECD og Statistics Canada 2000).

undersøkelser som PIRLS (IEA: Progress in International Reading Literacy Study) og PISA (OECD: Programme for International Student Assessment) blant elever i grunnskolen, samt IALS blant voksne (16-65 år). Undersøkelsene har satt fokus på leseferdigheter, og viser at det å beherske basisferdigheter er avgjørende for å kunne tilegne seg kunnskap og orientere seg i både arbeids- og dagligliv. Dette blir også trukket frem i Stortingsmeldingen "Kultur for læring" (2003-2004) hvor blant annet bedrifter bevisstgjøres i forhold til sin rolle som lærende organisasjoner. Disse undersøkelsene har også fått stor fokus internasjonalt.

Hva betyr det å være "en svak leser"?

En diskusjon om grunnleggende lesekompetanse og svake lesere krever en forklaring om hva som bør betraktes som lavt ferdighetsnivå eller bekymringsnivå. OECD og Statistics Canada, som står bak undersøkelsen, har trukket bekymringsgrensen ved en leser som befinner seg på nivå 2 av totalt 5 nivåer. Det vil si at man kun kan løse oppgaver hentet fra helt enkle tekster. Informasjonen er konkret, rett frem og lett å forstå. Det er ikke snakk om fortolkninger i særlig grad (se boks 3 for beskrivelse av nivåene). Det er denne grensen som gir avisoverskrifter som at "En tredel av Norges voksenbefolkning leser for dårlig", eller "Kun to av ti voksne i Italia har tilfredsstillende ferdigheter i italiensk".

Når gir resultatene grunn til bekymring

Hva betyr det egentlig at Norge har 1,2 millioner såkalte svake lesere. Et slikt resultat kan ikke bli stående uten at vi har anstrengt oss for å forstå hva som ligger bak resultatet. Det er trolig en kilde til bekymring hvis det er slik at mange unge ikke har tilstrekkelig ferdigheter. Leser yngre bedre enn eldre? Avhenger leseferdighetene av hvor mye utdanning vi har? Er det de med kun grunnskoleutdanning som er de svakeste leserne? Med utgangspunkt i disse spørsmålene vil vi se nærmere på hvem de med dårlig eller svak leseforståelse er.

Boks 3. Ferdighetsnivåer (nivå 1-5)

Det benyttes skalaer for leseferdighet med verdier fra 0 til 500. Skalaene er delt inn i 5 nivåer etter ferdighet. De ulike nivåene reflekterer progresjon med hensyn til hvilke ferdigheter og strategier som er nødvendig for å løse oppgaver på ulike nivåer. De ulike nivåene representerer derfor en suksessiv rangering av oppgavens vanskelighetsgrad. Nivå 1 er det laveste med de enkleste oppgavene, mens nivå 5 knyttes til de vanskeligste oppgavene.

OECDs bekymringsnivå er satt til nivå 2, det vil si en skår på 275 poeng eller lavere. I forhold til prosaskalaen betyr nivå 2 at man skal være i stand til å finne frem til én eller flere opplysninger i en tekst, foreta logiske slutninger eller sammenligne gitte opplysninger. Høyere nivåer på skalaen medfører at man aktivt må bruke hele teksten, sammenligne opplysninger fra ulike deler av teksten, trekke ut abstrakte opplysninger fra lange tekster, trekke mer kompliserte logiske slutninger fra en fortettet tekst eller en tekst med avledende opplysninger.

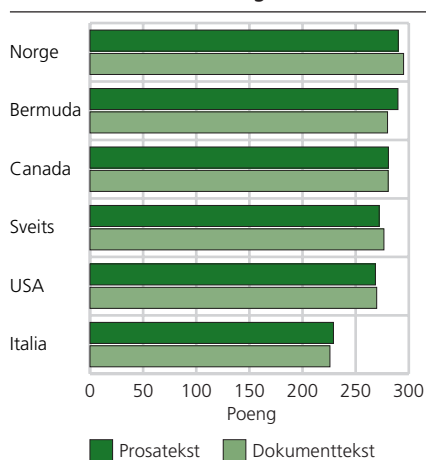
På dokument skalaen betyr de laveste nivåene at man skal kunne identifisere gitte opplysninger i teksten eller fyller inn angitte opplysninger på et skjema/blankett og trekke enkle logiske slutninger. Høyere nivåer omfatter mer kompliserte logiske slutninger, det å ta betingede opplysninger i betraktning eller finne frem til rett svar ved hjelp av flere ulike opplysninger. Noen oppgaver krever at leseren integrerer opplysninger fra ett eller flere oppsett (for eksempel tabeller) (Gabrielsen 2005b, Statistics Canada og OECD 2005).

Boks 2. Prosa- og dokument skalaen

Prosaskalaen måler ferdigheter i å lese, forstå og bruke informasjon fra sammenhengende tekst ("løpende tekst"). Tekster som finnes i bøker, artikler, aviser, tidsskrifter, brosjyrer og bruksanvisninger.

Dokument skalaen måler ferdigheter i å lese og forstå ikke-sammenhengende tekster som inneholder informasjon som kan være organisert som tabeller, grafiske fremstillinger, blanketter, kart og skjema (Gabrielsen, Haslund og Lagerstrøm 2005, s. 43-45).

Figur 1. Gjennomsnittsskår for alle landene rangert. Prosaskalaen og dokumentskalaen. Poeng. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

OECD har satt bekymringsgrensen til nivå 2, men det finnes også andre tilnærminger til vurdering av ferdighetsnivåer. Selv med viten om andre bekymringsgrenser, er det likevel mest hensiktsmessig i en komparativ fremstilling å bruke en internasjonal anerkjent definisjon.

Norge kommer godt ut internasjonalt

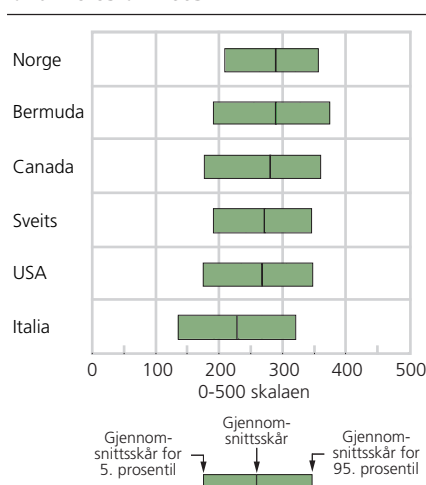
Nordmenn skårer høyest på begge leseskalaene, målt i gjennomsnittsskår. Figur 1 viser hvordan ulike land rangeres etter gjennomsnittsskår på leseskalaene for henholdsvis prosatekst og dokumenttekst. Fordi dataene er hentet fra en utvalgsundersøkelse, og ikke er en totaltelling, må vi ta hensyn til målefeil når vi sammenligner ulikhetene i ferdighetsskår. I rangeringen har vi derfor tatt hensyn til at forskjellen mellom gjennomsnittsskårene er statistisk signifikant.

Både Norge, Bermuda og Canada rangeres høyt, mens Sveits og USA følger på de neste plassene. Italia har sisteplassen på begge rangeringene. En person kan skåre fra 0 til 500 poeng på skalaene for forståelse av innholdet ved lesing av prosatekst og dokumenttekst.

En gjennomsnittsskår sier imidlertid lite om hvordan leseferdighetene fordeler seg i befolkningen. Om det er mange med dårlige leseferdigheter og tilsvarende mange med gode leseferdigheter, eller om hoveddelen av befolkningen ligger rundt snittet. Resultatene viser at fordelingen av ferdigheter varierer en del innenfor hvert enkelt land.

Figur 2 og 3 viser hvordan ferdigheter i ulike land fordeler seg i gjennomsnittsverdier og mellom ytterpunktene på leseskalaene. Lengden på stolpene i figurene illustrerer forskjellene mellom de 5 prosent svakeste leserne og de 5 prosent sterkeste leserne (jf. 5. og 95. prosentil). Denne ulikheten i ferdigheter mellom svake og sterke lesere er tidligere vist å samvariere med utdanningsnivå, økonomiske ressurser og sosiale- og helsemessige forhold i de enkelte landene (OECD og Statistics Canada 2000).

Figur 2. Gjennomsnittsskår for lesing av prosatekst og forskjell mellom svake og sterke lesere (5. og 95. prosentiler) i ulike land. 16-65 år. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Minst forskjell mellom svakest og sterkest i Sveits og Norge

I Norge finner vi den minste forskjellen i ferdighetsnivå mellom de svakeste og sterkeste på prosaskalaen (138 poeng), mens Sveits har den minste forskjellen på dokumentskalaen (156 poeng).

Norge har altså både høye gjennomsnittsskår og liten forskjell mellom de beste og de dårligste leserne med hensyn til prosatekst (figur 2). I motsatt kant finner vi Italia med lavt gjennomsnittsskår og stor forskjell mellom de beste og de dårligste. Faktisk er gjennomsnittet av de 5 prosent dårligste leserne i Norge (212 poeng) bedre til å lese og forstå sitt morsmål enn gjennomsnittet av de 25 prosent dårligste i Italia (193 poeng) (Gabrielsen, Haslund og Lagerstrøm 2005).

Også på dokumentskalaen (figur 3) finner vi stor variasjon mellom gjennomsnittsskårene for de 5 prosent svakeste og de 5 prosent sterkeste leserne. Minst forskjell i ferdighetsnivå mellom de sterkeste og svakeste finner vi i Sveits (156 poeng) og i Norge (166 poeng). Høyest gjennomsnittsskår blant de 5 prosent sterkeste finner vi i Norge (372 poeng) og på Bermuda (370 poeng).

Vi finner altså store forskjeller mellom de sterkeste og de svakeste leserne både innad i land og mellom land. Selv om Canada er blant de beste målt i gjennomsnittsskår, er de svakeste leserne i Canada svakere enn svake lesere på Bermuda, i Norge og Sveits.

Flertallet av nordmenn over OECDs bekymringsnivå

Nivå 2 er satt som bekymringsnivå av OECD ut fra en vurdering av hva som er nødvendig kompetanse for å kunne orientere seg og fungere som samfunnsborger (boks 3). Målt i ferdighetsnivå finner vi to av tre nordmenn over nivå 2 på prosaskalaen (figur 4). I den andre enden av rangeringen finner vi Italia. Kun to av ti voksne i Italia skårer på et nivå høyere enn det som OECD betrakter som tilstrekkelig i dagens samfunn.

Bermuda har den største andelen av befolkningen på de aller høyeste lesenivåene – henholdsvis nivå 4 og 5. Om lag en av fire voksne på Bermuda, mot en av fem voksne i Norge, ligger på et lesenivå som krever særdeles gode evner til å identifisere og benytte seg av informasjon fra komplekse prosatekster.

Figur 5 illustrerer nivåinndelingen i forhold til dokumentskalaen. Også her finner vi at om lag to av tre nordmenn befinner seg over kritisk grense, eller bekymringsnivået på nivå 2 (67 prosent). Landene deretter er Canada og Bermuda med henholdsvis 57 og 54 prosent. Det mest iøynefallende her er likevel at andelen virkelig gode lesere på dokumentskalaen (nivå 4 og 5) er vesentlig høyere i Norge enn i landene som ligger nærmest i ferdighetsnivå. Nesten tre av ti nordmenn skårer på høyeste nivå, mens dette bare gjelder to av ti i Canada og på Bermuda. I den nedre enden av rangeringen finner vi også her Italia. To av ti italienere ligger på de tre høyeste nivåene og nesten halve (49 prosent) voksenbefolkningen befinner seg på nivå 1 på dokumentskalaen.

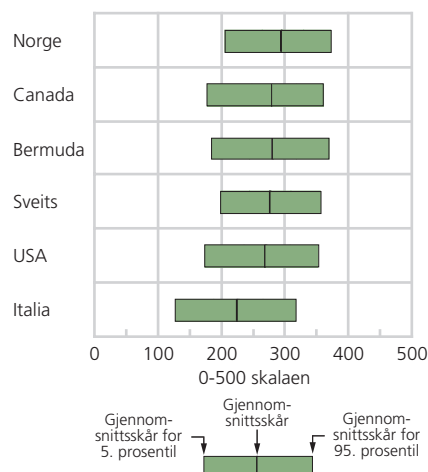
Stor variasjon i ferdigheter innad i landene

Figur 4 og 5 viser at flere av landene, som er med i denne oversikten, har en relativt stor andel av voksenbefolkningen på nivå 1, det vil si med kun enkle leseferdigheter når det gjelder å forstå og utnytte informasjon i en tekst. Samtidig har alle landene en betydelig andel på det høyeste nivået.

Yngre forstår dokumenttekst bedre enn eldre

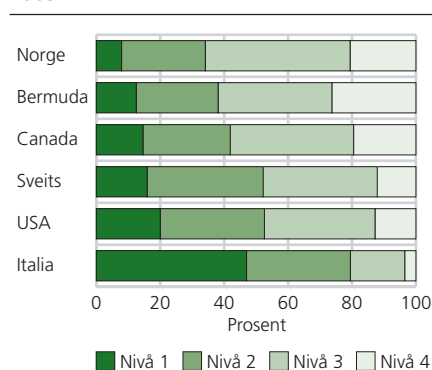
Ferdigheter, slik de blir målt i ALL, er ikke stabile over livsløpet. Utdanning, arbeids- og livserfaring påvirker ferdighetene. Gjennom livet tilegner man seg nye ferdigheter og utvikler allerede tilegnede ferdigheter. I alle landene finner vi likefullt at de yngre leser bedre enn de eldre. Dette bekrefter resultatet fra IALS som ble gjennomført i perioden 1994-1998 (OECD og Statistics Canada 2000, Gabrielsen 2000, 2002). Figur 6 viser en negativ sammenheng mellom gjennomsnittsskårene på

Figur 3. Gjennomsnittsskår for lesing av dokumenttekst og forskjell mellom svake og sterke lesere (5. og 95. prosentiler) i ulike land. 16-65 år. 2003

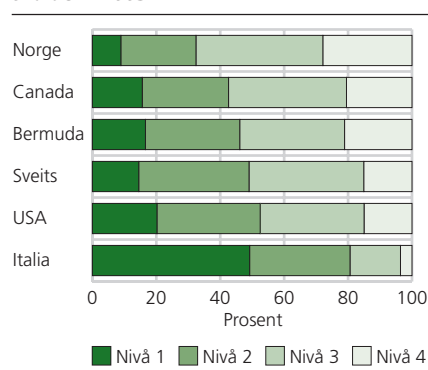
Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Figur 4. Andel av befolkningen 16-65 år på ulike ferdighetsnivå på prosaskalaen. 2003

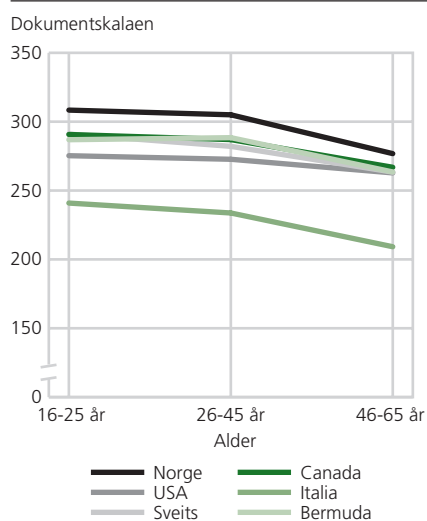
Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Figur 5. Andel av befolkningen 16-65 år på ulike ferdighetsnivå på dokumentskalaen. 2003

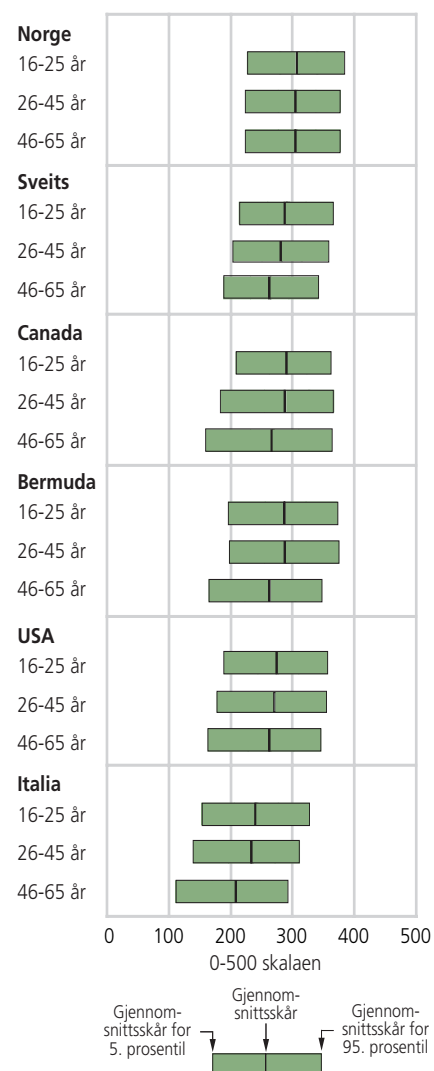
Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Figur 6. Gjennomsnittsskår på dokument-skalaen, etter aldersgrupper. 16-65 år. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Figur 7. Gjennomsnittsskår for lesing av dokumenttekst og forskjell mellom svake og sterke lesere (5. og 95. prosentiler), etter aldersgrupper i ulike land. 16-65 år. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

dokumentskalaen etter alder i alle de seks landene som deltok i ALL. Hvordan livserfaringer påvirker tilegnelse og tap av ferdigheter er ikke rett frem. Under skal vi begrense oss til dokumentskalaen i et forsøk på å presentere noen av de mest fremtrede trekkene vi observerer mellom alder og leseferdigheter. Vi understreker at de samme tendensene er gyldig for prosaskalaen også, men rapporters ikke her.

I nesten alle landene skårer de yngste høyest på dokumentskalaen (figur 6). Det er først etter 45-årsalder vi ser betydelige fall i leseferdighetene. Selv om dette gjelder alle landene, er det stor forskjell på hvor mye ferdighetsnivået reduseres. I Norge og Italia er det størst forskjell mellom de yngste og de eldste. I Norge er det 31 poeng mellom yngste og eldste aldersgruppe (308 mot 277 poeng), og i Italia er den samme differansen 32 poeng (241 mot 209). Ser vi derimot på USA, finner vi en vesentlig mindre forskjell mellom de yngste og de eldste (13 poeng). Det betyr at det er større variasjon mellom de eldre i prestasjoner enn mellom de yngre på oppgavene som inngår i undersøkelsen. Som vi skal se senere, henger en del av variasjonen som blir fanget opp her sammen med utdanningsnivået i gruppene.

Selv om vi i alle land finner en sterk negativ relasjon mellom alder og leseferdigheter, viser figur 7 at forskjellen mellom de svakeste og sterke leserne øker med alder på dokumentskalaen.

Dette indikerer større variasjon i leseferdigheter mellom de eldste. Dette henger både sammen med utdanningsnivå, samt arbeids- og livserfaring generelt.

Minst ulikhet i leseforståelse mellom aldersgruppene finner vi i Sveits. Selv om gjennomsnittsskåren er vesentlig lavere for den eldste aldersgruppen (263 poeng) enn den yngste (291), så er variasjonen mellom gjennomsnittsskåren for de 5 prosent svakeste leserne og gjennomsnittsskåren for de 5 prosent sterke leserne den samme, uavhengig av aldersgrupper. Dette styrker påstanden om at leseferdighetene varierer gjennom livsløpet. Dette er også tilfelle for Norge. I Canada finner vi ikke tilsvarende forskjeller mellom de svakeste (5. percentil) og de sterke leserne (95. percentil).

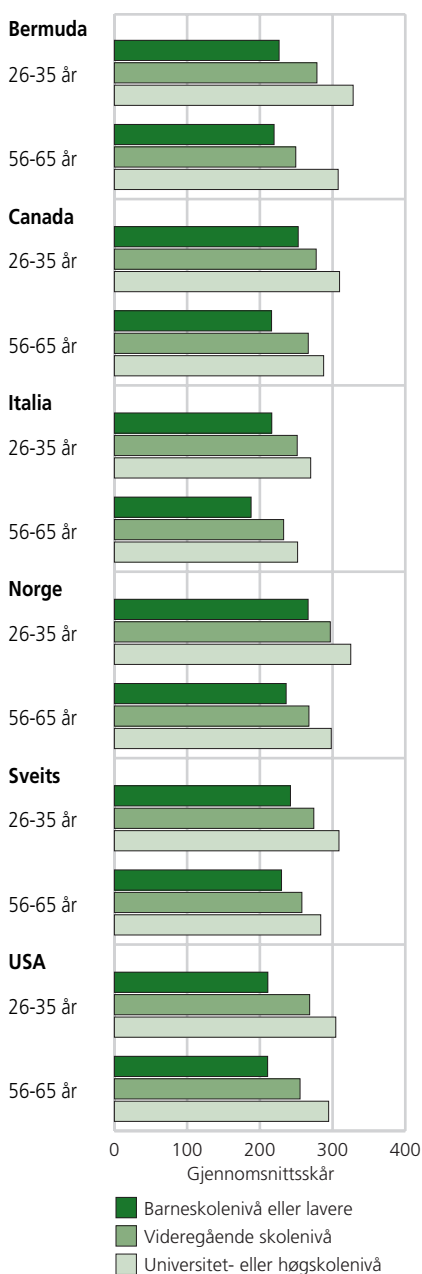
Utdanningsnivå er helt klart en av de største kildene til variasjonen i leseferdigheter, etter alder. Likevel består aldersvariasjonene selv når vi kontrollerer for utdanningsnivå. Dette gir støtte til påstanden over om at det ferdighetsmønsteret vi observerer, er knyttet til alder, også uavhengig av utdanningsnivå (Gabrielsen, Haslund og Lagerstrøm 2005:158).

Utdanning former leseferdigheter

Den forrige leseferdighetsundersøkelsen IALS 1994-1998 viste at utdanning har stor betydning for nivået på leseferdighetene (Gabrielsen 2002, OECD og Statistics Canada 2000). Ikke overraskende bekreftes disse resultatene i den nåværende undersøkelsen, ALL.

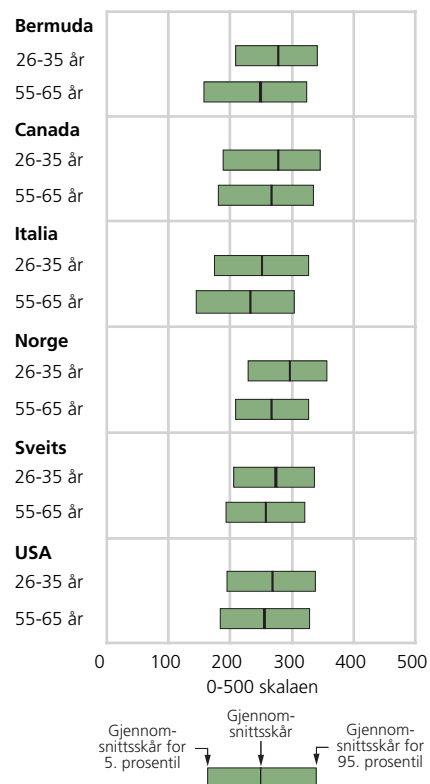
Tidligere i artikkelen har vi antydnet en nær sammenheng mellom gjennomsnittsskårene på de to leseskalæne. I figur 8 har vi slått sammen gjennomsnittsskårene på de to leseskalæne for å gi et samlet bilde av relasjonen mellom utdanning og leseferdigheter for to utvalgte aldersgrupper, 26-35 år og 56-65 år. Dette for å utdype og nyansere sammenhengene vi fant over med hensyn til ferdigheter og alder. Vi har valgt å se bort fra den yngste aldersgruppen (16-25 år) og ser på aldersgruppen 26-35 år og 56-65 år for å forenkle fremstillingen noe. I alle landene finner vi at stigende utdanningsnivå faller sammen med stigende gjennomsnittsskår på en den sammenslåtte leseferdighetskalaen. Minst forskjell mellom utdanningsnivåene for de to aldersgruppene finner vi for Norge, med henholdsvis 59 og 62 poeng. Til sammenligning finner vi vesentlig større forskjeller for Bermuda og USA, hvor avstanden i gjennomsnittsskår på den sammensatte ferdighetskalaen for de to aldersgruppene er henholdsvis 102 og 88 poeng for Bermuda og 93 og 84 poeng for USA.

Figur 8. Gjennomsnittsskår på prosa- og dokumentskalaen sammenslått, etter utdanningsnivå i aldersgruppene 26-35 år og 56-65 år for ulike land. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Figur 9. Gjennomsnittsskår på prosa- og dokumentskalaen sammenslått og forskjell mellom svake og sterke lesere (5. og 95. prosentiler), etter utdanning på videregående skolenivå i aldersgruppene 26-35 år og 56-65 år for ulike land. 2003

Kilde: Adult Literacy and Life skills survey, 2003.

Dette betyr imidlertid ikke at bildet er helt entydig. Når vi har delt opp i aldersgruppene 26-35 år og 56-65 år, er det nettopp for å vise at selv om gjennomsnittsskåren er høyere for de yngste, finner vi også her en større variasjon innenfor det enkelte utdanningsnivået blant de eldste målt med lengden på den liggende stolpen i figur 9. Vi viser kun variasjonen på

Referanser

- Gabrielsen, E. (2000): *Slik leser voksne i Norge. En kartlegging av leseferdigheten i aldersgruppen 16 – 65 år*. Stavanger. Senter for leseforskning.
- Gabrielsen, E. (2002): *"Lese for livet". Lese-kompetansen i den norske voksenbefolkningen sett i lys av visjonen om en enhetsskole*, Institutt for samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen.
- Gabrielsen, E. (2005a): Kan leseferdigheter måles og sammenlignes? *Samfunnsspeilet 2*, 2005, Statistisk sentralbyrå.
- Gabrielsen, E. (2005b): Hvor godt må vi kunne lese for å fungere i dagens samfunn? *Samfunnsspeilet 2*, 2005, Statistisk sentralbyrå.
- Gabrielsen, E. og B. O. Lagerstrøm (2005): Mange innvandrere er dårlige til å lese norsk, *Samfunnsspeilet 2*, 2005, Statistisk sentralbyrå.
- Gabrielsen, E., J. Haslund og B. O. Lagerstrøm (2005): *Lese- og mestringskompetanse i den norske voksenbefolkningen. Resultater fra "Adult Literacy and Life skills" (ALL)*, Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger.
- Goldstein, H. (2000): *IALS - A Commentary on the Scaling and Data Analysis* in S. Cary (ed.), *Measuring Adult Literacy: The International Adult Literacy Survey in the European Context*, Office for National Statistics, London.
- Lagerstrøm, B. O. (2005a): Leseforståelsesundersøkelsen 2003/2004. Dokumentasjonsrapport, Statistisk sentralbyrå. Ikke publisert.
- Lagerstrøm, B. O. (2005b): Hvor godt leser nordmenn? *Samfunnsspeilet 2*, 2005. Statistisk sentralbyrå.
- OECD og Statistics Canada (2000): *Literacy in the Information Age; Final Report of the International Adult Literacy Survey*, Paris, OECD.
- Ritland, A. (2000): Kartlegging av leseferdigheter blant voksne i Norge. Dokumentasjonsrapport, Notater nr. 2000/19, Statistisk sentralbyrå.
- Statistics Canada og OECD (2005): *Learning a Living: First Results of the Adult Literacy and Life Skills Survey*, Ottawa og Paris.
- St. meld. 30 (2003-2004): *Kultur for læring*, Utdannings- og forskningsdepartementet.
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2005): *Gi rom for lesing! Strategi for stimulering av leselyst og leseferdigheter 2003-2007*.

videregående skolenivå. Tendensen er den samme for andre utdanningsnivåer. At variasjonen i skår i den eldste aldersgruppen er større enn for de yngste, kan tyde på at betydningen av utdanning avtar over tid. Dette er i overensstemmelse med funnene vi har presentert tidligere med hensyn til alder. Noen eldre vinner ferdigheter, mens atter andre taper dem over tid, uavhengig av det opprinnelige utdanningsnivået.

Store likehetstrekk landene i mellom

Store økonomiske endringer de siste tiårene, globalisering av pengemarkedet og liberalisering innen verdenshandelen, samt teknologisk utvikling innen kommunikasjon, har endret folks dagligliv, både på jobben og hjemme. Dette stiller store krav til bearbeiding, siling og forståelse av informasjon. I dette perspektivet blir leseferdighetene et viktig mestringsverktøy.

I artikkelen har vi sett at yngre har bedre leseferdighet enn eldre, og at høy utdanning indikerer gode leseferdigheter. Disse resultatene er nokså like for alle landene som er kartlagt i ALL. Det er imidlertid slik at disse enkle sammenhengene mellom alder og utdanning, beskrevet over, nyanseres gjennom variasjon i leseferdigheter innad i gruppene. Blant annet er spennet, eller variasjonen, i leseferdigheter i den eldste aldersgruppen større sammenlignet med spennet i den yngste aldersgruppen. Det er ikke nødvendigvis slik at utdanning er den eneste kilden til gode leseferdigheter gjennom livet. Resultatene fra undersøkelsen viser at utdanningens betydning for leseferdigheter blir mindre viktig med økende alder. Erfaringer på ulike arenaer gir livslang læring som påvirker leseferdighet og leseforståelse positivt.

